

Nors apie unikalius lietuvių išradimus išgirstame ne kasdien, panaršius Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro duomenų bazėje, galima aptikti išties įdomių išradimų, kurių autorystė priklauso lietuviams. Tačiau kokios galimybės tokius išradimus realizuoti komercinėje rinkoje? Tikriausiai nieko nenustebins faktas, kad lietuviai yra užpatentavę midaus, šviesaus alaus ir duonos gamybos būdus. Išradimų esama ir daugiau, ir iš pačių įvairiausių sričių: kraujagyslių matavimo prietaisas, kompiuterio pelė akliems, sportinis bumerangas, dviračio balansinė pavara ir t.t. Neseniai vilniečio Šarūno Dovainio sukurtas gintarinis masažinis stolas buvo pripažintas analogų pasaulyje neturintiu išradimu, kuriuo greitai ėmė domėtis sveikatingumo paslaugas teikiančios kompanijos iš Rusijos ir Japonijos.

„Skubančių gauti patentų kokiam nors išradimui ne tiek jau daug – per metus sulaukiame apie šimtą paraiškų. Daugiau nei pusė besikreipiančiųjų yra fiziniai asmenys, dar mažesnę dalį sudaro įvairių įmonių paraiškos, o kalbant apie mokslo institucijas, tai dėl patentų dažniausiai kreipiasi Kauno technologijos universitetas ir Vilniaus Gedimino technikos universitetas“, – kalbėjo Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro išradimų skyriaus vedėjas Zenonas Valasevičius.

45 tūkst. eurų už dešimt metų pripažinimo

Apie tai, kiek kainuoja patento gavimas Lietuvoje, pašnekovas sakė: „Paraiškos padavimo mokestis yra 400 litų, tiesa, fiziniams asmenims taikoma 50 proc. nuolaida. Jei patento išdavimo procedūra ne pagreitinta, tuomet už patento išdavimą reikia sumokėti 240 litų mokestį ir dar reikia mokėti patento metinius mokesčius, kurie skaičiuojami nuo paraiškos padavimo datos praėjus trims metams. Šie mokesčiai yra progresiniai ir kasmet didėja: už trečius metus mokama 320 litų, ketvirtus – 360 litų, penktus – 400 litų ir taip toliau.“ Pagal Lietuvoje galiojančius įstatymus patentas gali galioti iki 20-ties metų ir taip kasmet auga jo galiojimo mokesčiai.

Pasak specialisto, kol kas bendras Europos patentas tik kuriamas, tačiau Europos patentų konvencija numato, kad visos ES šalys ir Šveicarija išduoda tam tikrą tarptautinį patentą.

„Kiekviena valstybė turi savus reikalavimus šiam patentui. Išradėjas, paduodamas paraišką, turi nurodyti, kokiose valstybėse nori apsaugos savo išradimui ir tuomet turi patenkinti šių valstybių keliamus reikalavimus. Gavus Europos patentą atliekama išradimo naujumo ekspertizė.“

Z. Valasevičiaus teigimu, septyniose šalyse dešimt metų galiojančio Europos patento kaina su visais mokesčiais, vertėjų paslaugomis ir kitais formalumais sudaro apie 45 tūkst. eurų. „Yra keletas Europos patentų, kurie galioja ir Lietuvoje, taip pat yra ir lietuvių išradėjų, kurie kreipiasi

dėl Europos patento. Žinoma, paraiškų skaičius, kurios keliauja į Europos patentų biurą, nėra didelis, bet keletas tokių per metus pasitaiko“, – sakė specialistas.

Mokestis dar negarantuoja autorystės

Pasak specialisto, savo išradimą patentuojantis žmogus gauna teisę jį gaminti, pardavinėti, eksportuoti ar perleisti kam nors kitam, bet patento gavimas dar nereiškia, kad patentuojamas išradimas besąlygiškai priklausys jo kūrėjui. Dėl teisės vadintis kokio nors medicinos ar technikos stebuklo autoriumi dar reikia atlikti nemažai formalumų.

„Mūsų patentų biuras neatlieka ekspertizės dėl patentų naujumo ir technologinio pritaikomumo. Paraiškai keliami pakankamai formalūs reikalavimai, tad šis patentas nėra toks „stiprus“, kad jo turėtojas galėtų skelbti visam pasauliui, jog išrado vieną ar kitą dalyką. Negalime suteikti garantijos, kad patentuojamas išradimas bus naujiena pasaulyje, bet paprastai žmogus, patentuojantis savo išradimą, šią informaciją pasitikslina pats internetinėse bazėse, be to, jei specialistai daugybę metų dirba konkrečiose srityse, tai ir apie naujoves yra pakankamai informuoti“, – kalbėjo Z. Valasevičius.

Lietuvių išradimai – užsienio kompanijų džiaugsmas

Dažnai pasigirsta viešų pasvarstymų, kad lietuvių išradėjai vis dar tobulina „amžinąjį variklį“ ar jaunystės eliksyrą, todėl pasaulis dar nieko sensacingo apie mūsų mokslo pažangą neišgirdo. Egzistuoja ir kita, kur kas realesnė versija, susijusi ir su vadinamuoju „protų nutekėjimu“: produktyvūs lietuvių mokslininkai dažnai „priglaudžiami“ užsienio kompanijų, kurios mainais už darbinį potencialą pasiūlo apvalius honorarus ir pasirūpina visais išradimų įregistravimo formalumais.

Į klausimą, ar žinoma pavyzdžių, kai lietuvių išradimai pasaulyje tapo garsūs, pašnekovas atsakė: „Į šį klausimą atsakyti nėra paprasta, nes didesnė dalis išradėjų, kurie galėtų savo išradimus patentuoti, į mūsų biurą nesikreipia. Mokslininkai dažnai sudaro sutartis su užsienio kompanijomis, kurios ir tampa jų išradimų patentų savininkėmis. Žinoma, negalima atmesti galimybės, kad lietuvių išradėjai yra labai svarbių ir rimtų išradimų autoriai, bet paprasčiausiai neturime tokios informacijos.“

Užpatentuoti galima ne viską

Tikriausiai ne vienam „pradedančiajam Einšteinui“ kilo klausimas, ar galima užpatentuoti idėją, kuri vis dar tebėra galvoje. Kad ir kaip ten bebūtų su idėjomis, užpatentuoti taip pat galima ne viską. Apie tai, kam pagal Lietuvoje galiojančius įstatymus patentas nėra išduodamas, pašnekovas sakė: „Patentų įstatyme yra labai aiškiai apibrėžiamos išimtys, kokių dalykų Lietuvoje užpatentuoti negalima. Patentai nėra išduodami gydymo, matematininių skaičiavimų metodams“.

Lietuvoje patentų daugėja

2005 m. statistikos duomenimis, Lietuvoje 1 mln. gyventojų teko vos 1,3 Europos patento, o ES šalių vidurkis – 105 patentai 1 mln. gyventojų, tad Lietuvos atsilikimas patentų skaičiumi nuo kitų šalių yra akivaizdus.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Investicijų ir inovacijų departamento Inovacijų ir technologijų skyriaus vedėja Rima Putkienė, į klausimą, kokia yra situacija su patentavimu šiandien, sakė: „Remiantis Europos inovacijos indeksu, Lietuva nėra tarp pirmaujančių šalių, bet ūkių ministerija naudoja tam tikras priemones, kurios skatina aktyvesnį patentavimą. Šiuo metu išradėjai gali pasinaudoti kompensavimo, sąskaitų dengimo ar avansinio apmokėjimo parama. Vien pernai patentų rėmimui buvo skirta 800 tūkst. litų 41 patentui. Praėjusiais metais patenkinome šimtaprocentinį paramos poreikį, šiemet planuojama patentų rėmimui skirti 830 tūkst. litų ir patenkinti iki 95 proc. prašymų.“ Specialistės teigimu, naujos statistikos, kaip

Šiandien Lietuva atrodo kitų ES kontekste, kol kas nėra.

Vilniaus Gedimino technikos universiteto Aplinkos apsaugos katedros profesorius P. Baltraitis teigė, kad Lietuvoje nėra labai problematiška užpatentuoti išradimą, reikia tik pateikti prašymą ir užpildyti reikiamus dokumentus. Tačiau profesorius pažymėjo, kad Lietuvoje sistema įkurta taip, kad nėra bendros išradimų duomenų bazės ir nėra kaip patikrinti išradimo unikalumo.

„Ankščiau, sovietiniais laikais, mes važiuodavome į Maskvą, mūsų išradimai buvo nuodugniai tikrinami, o dabar niekas tuo nesirūpina“, - nostalgiskai pasakojo prof. Baltraitis. „Aš asmeniškai nuolat agituojau jaunos mokslininkus patentuoti išradimus, todėl mūsų universitetas turi bene daugiausiai patentų“, – džiaugėsi pašnekovas.

Valstybės požiūris pernelyg formalus

Lietuvos Mokslininkų sąjungos instituto vadovas Vygintas Gontis, paklaustas, ar sudėtinga mokslininkams patentuoti savo išradimus, sakė: „Problema yra daugiau finansinė, nes patentavimui reikia lėšų, kurių rasti ne visuomet paprasta. Žinoma, yra patentavimą remiančios valstybinės programos, bet jos turi trūkumų. Valstybė remia patentavimą be atsakomybės, ar tas patentas sugrąžins investuotus pinigus. Patentavimas nėra mokslininkų problema, kyla klausimas, ar yra verslas, kuris pirs ir realizuos tuos patentus?“

Pasak pašnekovo, valstybė šiek tiek dirbtinokai didina patentų skaičių: „Juk patentai, kurie negrąžina ekonominės naudos, yra vertinti tik tiek, kiek suteikia edukacijos apie patį patentavimą – žmonės pabandė, padarė ir išmoko, bet tokiu būdu padarytas patentas daugiau jokios naudos neduos. Kartais stebina valstybės įstaigų pastangos siekti tik formalių rodiklių, nes patentų klausimą reikia formuluoti su visu jo ekonominiu turiniu: turi atsirasti inovatyvus verslas bei pačių mokslininkų noras patentuoti savo idėjas“, – sakė V. Gontis.

Į klausimą, kodėl dažnai mokslininkai nepatentuoja savo išradimų Lietuvoje, o mielai juos parduoda užsienio kompanijoms, pašnekovas atsakė: „Taip yra ne tik paprasčiau, bet ir prasmingiau, jei yra kažkas šalia mokslininko, kuris pasirūpina visais formalumais. Kartais neapsimoka užregistruotų patentų net laikyti, nes juk nieko negalime su jais padaryti.“ www.technologijos.lt